

OM maktberusning

skriver ordföranden i amerikanska senatens utrikesutskott, senator William Fulbright, i en debattbok om kriget i Vietnam. Boken heter *The Arrogance of Power*, och titeln förefaller när man först ser den att syfta på den inbilskheter, eller förmätenhet, som kan drabba den som har för mycket makt. Men Fulbright menar nog inte så. Han

pekar på att i USA finns en utbredd känsla av att man har ansvar för ordningen i hela världen, och samtidigt har man makt. Makten kan skapa förblindelse när det gäller att utöva ett ansvar. Maktberusning, arrogance of power, kan vara ett symptom både på förblindelse och på förfall.

I dagens situation är denna bok av särskilt intresse. Först och främst måste senator Fulbrights olika förslag för att få slut på kriget i Vietnam tagas med största allvar. Hans politiska position och långa erfarenhet gör detta självklart. Det visar sig också, att de

åtta punkter, som han ställer upp som villkor för en fred, är realistiska på ett sätt som borde få sådana statsmän fundersamma, som i oengagerade länder gör svepande uttalanden om hur kriget skall stoppas. Han föreslår t.ex. inte att USA i det avgörande skedet skall förhandla med FNL. Han föreslår att den sydvietnamesiska regeringen skall göra det. Det är en högst betydande skillnad, som var och en kan förstå som vill tänka efter. Det är viktigt att inte förlora ansiktet vid ett förhandlingsbord i Asien. Däremot vore direkta fredsförhandlingar mellan USA och FNL i dagens läge en öppen desavouering av Sydvietsnams regering, som hur den än är beskaffad dock är USA:s bundsförvant.

När en första kontakt nåtts, bör enligt Fulbright Nordvietnam och FNL gemensamt få motta förslag om fredsförhandlingar. Därmed skulle följa ett bombstopp. Det är ett tillvägagångssätt som förefaller möjligt, men det förutsätter alltså vilja till en anständig kompromiss från båda hållen. En sådan förhandlingsväg skulle däremot kanske inte mötas med entusiasm på de speciella håll, där man möjligen ömmar för Vietnam men framför allt hoppas på en försvagning av USA.

I viss utsträckning blir de för-

hoppningarna ändå tillfredsställda, ty försvagningen sköter USA självt. Att USA började stödja Sydvietnam är inte svårt att försvara. Inget tveivel råder om att det skedde just i en känsla av ansvar, nämligen för att hjälpa dem vilkas frihet var hotad och för att inte ett nytt kommunistiskt maktövertagande skulle få försiggå obehindrat. Men att hjälpen inte kunnat genomföras inom den tid och ram, som man optimistiskt tänkte sig, måste försvaga USA inte minst i dess egna ögon. Ingen önskade från början ett krig, och ingen lär ha räknat med att kriget skulle kräva en insats av snart bortåt 400 000 man. Däremot är det inte alls säkert att USA försvagat sin ställning i Sydostasien. Där har man sett och reflekterat över vilka resurser som kunnat sättas in. I Korea hejdades ett kommunistiskt anfall. Varför skulle inte detsamma kunna ske i Vietnam?

I USA tvivlar man väl inte på att kriget skall kunna bringas till ett slut, men det är inte på det planet som alla problem ligger. Det kan verka egendomligt för radikaler, som avskaffat moralen och som samtidigt fördömer USA av moraliska skäl, men ett av problemen där är faktiskt ett moraliskt. När New York Times mitt under kriget sänt en reporter till Nordvietnam och publicerat hur amerikanska bomber fallit, har detta starkt påverkat den upplysta hemaopinionen. Folk hade glömt att

inget bombkrig kan riktas bara mot vad som kallas militära mål, och Pentagon påminde inte om saken. Men i ett krig blir civilbefolkningen alltid lidande. Hela problemet om ett krig som drabbar icke stridande har plötsligt rests i all sin kalla verklighet.

I den situationen kommer nu senator Fulbrights bok. Ingen kommunistregim skulle under ett krig acceptera en bok som kritiserar dess politik. I USA sker det alltså, och man kommer att ta hänsyn till den. Det är ett demokratiskt hälsotecken av betydelse. Inte minst däri ligger det märkvärdiga i den. Kan den dessutom bidra till att detta olyckliga krig tar slut, har den betydtt än mera.

En gång kommer i USA vad som i detta sammanhang skulle kunna kallas tillnyktringens stund. En än noggrannare avvägning kommer där att ske mellan den oerhörda makt, som en regering har i sin hand, och ansvaret då man bör och måste utöva den. Ty den form av maktberusning, arrogance of power, som senator Fulbright åsyftar, går att bota. Den är en helt annan än den förblindelse genom makt, som uppstår då någon diktator eller några få politiker är ensamma om makten och glömmer hur det är att vara utan den. För att finna exempel på den sortens maktberusning behöver man inte gå runt halva jordklotet. Vi i vår generation har upplevt den.

Thede Palm